GENERALINIO ADVOKATO
ATHANASIOS RANTOS IŠVADA,
pateikta 2025 m. vasario 6 d.[1]

Byla C-514/23

Tiberis Holding Srl
prieš
Gestore dei servizi energetici (GSE) SpA,
Ministero dello Sviluppo Economico,
Ministero dell'ambiente e della sicurezza energetica,
dalyvaujant
Conza Energia Srl

(*Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba, Italija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Skatinimas naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją – Direktyva 2009/28/EB – 3 straipsnis – Direktyva (ES) 2018/2001 – 4 straipsnis – Nacionalinės atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos skatinimas – Energijos pardavimas laisvoje rinkoje – Pagalbos schema – Skirtinga pagalbos teikimo tvarka atsižvelgiant į gamybos įrenginio dydį – Galimybė naudotis paskatos sistema pagal įtraukimo į registrą sistemą – Sumų, viršijančių paskatos vertę, grąžinimas energijos rinkos kainos padidėjimo atveju (vadinamoji „neigiama paskata“) – Komisijos sprendimas neteikti prieštaravimų – Suderinamumas su šiomis direktyvomis – Priimtinumas“

I. Įvadas

1. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Direktyvos 2009/28/EB 3 straipsnio ir Direktyvos (ES) 2018/2001[2] 4 straipsnio, susijusių su skatinimu naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, išaiškinimo; abiejuose straipsniuose nurodyta, kad valstybės narės, siekdamos savo tikslų atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos srityje, gali taikyti, be kita ko, pagalbos schemas su sąlyga, kad bus laikomasi tam tikrų principų.

2. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Tiberis Holding Srl* (toliau – *Tiberis*) ginčą su *Gestore dei servizi energetici (GSE) SpA* (Energetikos paslaugų valdytojas, Italija, toliau – GSE), *Ministero dello Sviluppo Economico* (Ekonominio vystymosi ministerija, Italija) ir *Ministero dell'ambiente e*

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją, iš dalies keičianti bei vėliau panaikinanti [d]irektyvas 2001/77/EB ir 2003/30/EB (OL L 140, 2009, p. 16). Ši direktyva buvo panaikinta ir pakeista 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją (OL L 328, 2018, p. 82). Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kada susiklostė aptariamos faktinės aplinkybės, Direktyva 2009/28 taikoma pagrindinėje byloje *ratione temporis*.

della sicurezza energetica (Aplinkos ir energetinio saugumo ministerija, Italija) dėl Italijos nustatytos valstybės pagalbos, kuria siekiama skatinti atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją, tam tikros taikymo tvarkos.

3. *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba, Italija) konkrečiai abejoja dėl to, ar su minėtomis nuostatomis suderinama paskatos gaminti atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją sistemos taikymo tvarka, pagal kurią gamintojams, parduodantiems energiją laisvoje rinkoje, numatytas skatinamasis tarifas, užtikrinantis minimalią kainą, kuri kartu yra maksimali kaina pagal sumų, viršijančių skatinamojo tarifo sumą, grąžinimo, jei rinkos kaina yra didesnė už pastarąją sumą, sistemą (vadinamoji neigiamos paskatos sistema) (toliau – neigiamos paskatos sistema arba koregavimo sistema). Be to, neigiamos paskatos sistema taikoma tik gamintojams, parduodantiems energiją laisvoje rinkoje, kurie naudojasi paskata pagal įtraukimo į registrą sistemą, o ne tiems gamintojams, kurie ja naudojasi pagal dalyvavimo konkurse procedūrą.

4. Ši byla suteikia Teisingumo Teismui galimybę nuspręsti dėl sąsajos tarp Europos Komisijos sprendimo, kurio patvirtinama pagalbos atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybai schema, įsipareigojimų, susijusių su skatinamosiomis priemonėmis, kurias valstybės narės turi įgyvendinti pagal Direktyvą 2009/28 ir ją pakeitusią Direktyvą 2018/2001, kurioje įtvirtintos panašios nuostatos, bei nacionalinių teismų kompetencijos apimties, kai juose pareiškiamuose ieškiniuose ginčijama tam tikrų valstybės pagalbos schemų, pirmiau patvirtintų Komisijos, taikymo tvarkos elementų atitiktis šioms direktyvoms.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

1. Direktyva 2009/28

5. Direktyvos 2009/28 2 straipsnio „Sąvokų apibrėžtys“ antros pastraipos k punkte sąvoka „paramos schema“ buvo apibrėžta kaip „valstybės narės arba valstybių narių grupės taikoma priemonė, schema ar mechanizmas, kuriuo skatinama naudoti atsinaujinančių išteklių energiją: mažinami tos energijos kaštai, didinama kaina, už kurią ją galima parduoti, arba nustatomas atsinaujinančių išteklių energijos įpareigojimas ar kitomis priemonėmis didinama tokios energijos pirkimo apimtis <…>.“

6. Šios direktyvos 3 straipsnyje [3] „Atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo privalomi bendrieji nacionaliniai planiniai rodikliai ir priemonės“ buvo nustatyta:

„1. Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad bendro galutinio energijos suvartojimo dalis, kurią sudaro atsinaujinančių išteklių energija <…>, 2020 m. pasiektų bent bendrą jos nacionalinį tiems metams nustatytą atsinaujinančių išteklių energijos dalies planinį rodiklį <…>.

[3] Šis straipsnis buvo iš dalies pakeistas 2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/1513, kuria iš dalies keičiamos Direktyva 98/70/EB dėl benzino ir dyzelinių degalų (dyzelino) kokybės ir Direktyva 2009/28 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją (OL L 239, 2015, p. 1), kurios perkėlimo į nacionalinę teisę terminas baigėsi 2017 m. rugsėjo 10 d. Kadangi šio straipsnio pakeitimai pagrindinėje byloje neturi reikšmės, šioje išvadoje jie nepateikiami.

2. Valstybės narės nustato veiksmingas priemones, kad užtikrintų, jog atsinaujinančių išteklių energijos dalis būtų lygi arba viršytų dalį, nurodytą I priedo B dalyje nustatytoje indikatyvioje trajektorijoje.

3. Siekdamos įvykdyti šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytus planinius rodiklius, valstybės narės gali, *inter alia*, taikyti tokias priemones:

a) paramos schemas;

<…>“

7. Ši direktyva, iš dalies pakeista Direktyva 2015/1513, nuo 2021 m. liepos 1 d. buvo panaikinta ir pakeista Direktyva 2018/2001, kaip tai nurodyta pastarosios 37 straipsnyje.

2. Direktyva 2018/2001

8. Direktyvos 2018/2001 16, 18 ir 19 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(16) <…> Jei ir kai valstybės narės nutaria taikyti paramos schemas, tokia parama turėtų būti teikiama tokia forma, kuri kuo mažiau iškreiptų elektros energijos rinkų veikimą. Tuo tikslu vis daugiau valstybių narių skiria paramą tokia forma, pagal kurią skiriamas priedas prie rinkos pajamų, ir įdiegia rinka grindžiamas sistemas, siekdamos nustatyti reikiamą paramos lygį. Kartu su veiksmais, kuriais siekiama pritaikyti rinką prie didėjančios atsinaujinančiųjų išteklių energijos procentinės dalies, tokia parama yra vienas iš svarbiausių elementų siekiant didesnio elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių integravimo į rinką, kartu atsižvelgiant į skirtingą mažų ir didelių gamintojų pajėgumą reaguoti į rinkos signalus;

<…>

(18) pagal SESV 108 straipsnį Komisija turi išimtinę kompetenciją vertinti valstybės pagalbos priemonių, kurias valstybės narės gali taikyti atsinaujinančiųjų išteklių energijos panaudojimui, suderinamumą su vidaus rinka. Tas vertinimas atliekamas remiantis SESV 107 straipsnio 3 dalimi ir laikantis atitinkamų nuostatų ir gairių, kurias tuo tikslu gali priimti Komisija. Šia direktyva nedaromas poveikis Komisijos išimtinei kompetencijai, suteiktai pagal SESV;

(19) <…> Rengdamos savo paramos schemas valstybės narės gali nustatyti, kad konkurso procedūros būtų taikomos tik konkrečioms technologijoms, kai tai reikalinga siekiant išvengti neoptimalių rezultatų tinklo apribojimų, tinklo stabilumo, sistemos integravimo sąnaudų, poreikio užtikrinti energijos rūšių derinio diversifikaciją ir ilgalaikio technologijų potencialo atžvilgiu[.]“

9. Šios direktyvos 2 straipsnio „Terminų apibrėžtys“ antros pastraipos 5 punkte pakartojama sąvokos „paramos schema“ apibrėžtis, kuri buvo pateikta Direktyvos 2009/28 2 straipsnio antros pastraipos k punkte.

10. Direktyvos 2018/2001 4 straipsnyje „Paramos schemos iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminamai energijai“ numatyta:

„1. Kad būtų pasiektas arba viršytas 3 straipsnio 1 dalyje nustatytas Sąjungos tikslas ir įvykdyti nacionaliniu lygmeniu nustatyti valstybių narių įnašai į tą tikslą siekiant plėtoti atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimą, valstybės narės gali taikyti paramos schemas.

2. Iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminamai elektros energijai taikomomis paramos schemomis numatomos paskatos iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintą elektros energiją integruoti į elektros energijos rinką rinka pagrįstu ir į rinką reaguojančiu būdu, vengiant nereikalingo elektros energijos rinkų iškreipimo ir atsižvelgiant į galimas integravimo į sistemą sąnaudas ir tinklo stabilumą.

3. Paramos schemos iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintai elektros energijai kuriamos taip, kad iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminama elektros energija būtų kuo labiau integruojama į elektros energijos rinką ir kad energiją iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminantys gamintojai reaguotų į rinkos kainos signalus ir gautų kuo didesnes rinkos pajamas.

4. Valstybės narės užtikrina, kad parama iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminamai elektros energijai būtų skiriama atvirai, skaidriai, konkurencingai, be diskriminacijos ir ekonomiškai efektyviai.

Valstybės narės gali nustatyti išimtis mažos galios įrenginiams ir parodomiesiems projektams, kad jiems nebūtų taikoma konkurso procedūra.

<…>

5. Valstybės narės gali nustatyti, kad konkurso procedūros būtų taikomos tik konkrečioms technologijoms, kai paramos schemų atvėrimas visiems iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintos elektros energijos gamintojams duotų neoptimalų rezultatą, atsižvelgiant į:

a) ilgalaikį konkrečios technologijos potencialą;

b) poreikį užtikrinti diversifikavimą;

c) tinklo integracijos sąnaudas;

d) tinklo apribojimus ir tinklo stabilumą;

<…>

9. Šis straipsnis taikomas nedarant poveikio SESV 107 ir 108 straipsniams.“

11. Šios direktyvos 6 straipsnyje „Finansinės paramos stabilumas“ įtvirtinta:

„1. Nedarant poveikio būtiniems pakeitimams siekiant laikytis SESV 107 ir 108 straipsnių, valstybės narės užtikrina, kad atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams suteiktos paramos lygis ir sąlygos nebūtų keičiami taip, kad būtų daromas neigiamas poveikis ja suteiktoms teisėms ir pakenkta projektų, kuriems jau taikoma parama, ekonominiam perspektyvumui.

2. Valstybės narės gali pritaikyti paramos lygį pagal objektyvius kriterijus su sąlyga, kad tokie kriterijai nustatyti pirminiame paramos schemos projekte.

<…>“

3. Reglamentas (ES) 2015/1589

12. Reglamento (ES) 2015/1589 [4] 1 straipsnio „Apibrėžtys“ 1 straipsnio b ir c punktuose nurodyta:

„Šiame reglamente vartojamų terminų apibrėžtys:

<…>

b) „esama pagalba“:

<…>

ii) patvirtinta pagalba, t. y. Komisijos arba [Europos Sąjungos] Tarybos patvirtintos pagalbos sistemos ir individuali pagalba;

<…>

c) nauja pagalba – visa pagalba, t. y. pagalbos sistemos ir individuali pagalba, kuri nėra egzistuojanti pagalba, įskaitant egzistuojančios pagalbos pakeitimus;

<…>“

13. Šio reglamento 3 straipsnyje „Sustabdymo sąlyga“ nustatyta:

„Pagalba, apie kurią reikia pranešti pagal 2 straipsnio 1 dalį, neskiriama tol, kol Komisija nepriima tokią pagalbą patvirtinančio sprendimo, arba kol nelaikoma, kad Komisija tokį sprendimą priėmė.“

4. 2014–2020 m. gairės

14. Komisijos komunikato „2014–2020 m. Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairės“ (toliau – 2014–2020 m. gairės) [5] 3 dalyje „Pagalbos suderinamumo vertinimas pagal [SESV] 107 straipsnio 3 dalies c punktą“ nurodyta:

„3.2.5. Pagalbos proporcingumas

3.2.5.1. Bendrosios sąlygos

(69) Pagalba aplinkos apsaugai ir energetikai yra laikoma proporcinga, jeigu pagalbos suma vienam pagalbos gavėjui yra apribota iki minimumo, kurio reikia nustatytam aplinkos apsaugos ar energetikos tikslui pasiekti.

[4] 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamentas, nustatantis išsamias [SESV] 108 straipsnio taikymo taisykles (OL L 248, 2015, p. 9).

[5] OL C 200, 2014, p. 1.

<…>“

15. Šių gairių 3.3 skirsnyje „Pagalba atsinaujinančių išteklių energetikai“ nurodyta:

„3.3.1. Investicinės ir veiklos pagalbos atsinaujinančių išteklių energetikai bendrosios sąlygos

<…>

(109) Tokios rinkos priemonės kaip aukcionai arba konkurencinis konkursas, kuriuose gali dalyvauti visi elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių gaminantys gamintojai, konkuruojantys vienodomis sąlygomis EEE lygiu, paprastai turėtų užtikrinti, kad subsidijos būtų apribotos iki minimumo ir galiausiai visiškai nutrauktos.

<…>

(111) Tam tikro dydžio įrenginiams, dėl kurių rengti konkursą nėra tinkama arba kurie tebėra parodomajame etape, taikomos konkrečios išimtys. <…> Tokių įrenginių įtraukti neprivaloma.

<…>

3.3.2 Veiklos pagalba atsinaujinančių išteklių energetikai

3.3.2.1. Pagalba atsinaujinančių išteklių elektros energetikai

(124) Siekiant skatinti atsinaujinančių išteklių elektros energijos integraciją į rinką, svarbu, kad pagalbos gavėjai parduotų elektros energiją tiesiogiai rinkoje ir kad jiems būtų taikomi rinkos įpareigojimai. <…>

<…>

(125) 124 punkte nustatytos sąlygos netaikomos įrenginiams, kurių įrengtoji elektros energijos galia yra mažesnė nei 500 kW <…>

<…>

(128) Jeigu konkurencinis konkursas nerengiamas, taikomos 124 ir 125 punktuose nustatytos sąlygos ir 131 punkte nustatytos veiklos pagalbos kitai atsinaujinančių išteklių energetikai nei elektros energetika sąlygos.

<…>

3.3.2.2. Pagalba kitai atsinaujinančių išteklių energetikai nei elektros energetika

(131) Veiklos pagalba kitai atsinaujinančių išteklių energetikai nei elektros energetika bus laikoma suderinama su vidaus rinka, jei įvykdomos visos šios sąlygos:

a) pagalba vienam energijos vienetui neviršija bendrų išlygintų energijos gamybos naudojant tą technologiją sąnaudų (angl. LCOE) ir atitinkamos energijos rinkos kainos skirtumo;

b) į LCOE gali būti įtraukta įprasta kapitalo grąža. Apskaičiuojant LCOE, investicinė pagalba išskaičiuojama iš bendros investicijų sumos;

c) gamybos sąnaudos yra reguliariai – bent kartą per metus – atnaujinamos; taip pat

d) pagalba teikiama tik tol, kol jėgainė visiškai nusidėvi pagal įprastas apskaitos taisykles, kad LCOE pagrįsta veiklos pagalba neviršytų investicijos nusidėvėjimo.

<…>“

16. Šios gairės buvo pakeistos „2022 m. valstybės pagalbos klimato ir aplinkos apsaugai ir energetikai gairėmis“ (toliau – 2022 m. gairės)[6]; jų 7 dalyje „Taikymas“ nurodyta:

„(466) Komisija šias gaires taikys vertindama visos nuo 2022 m. sausio 27 d. suteiktos arba ketinamos suteikti pagalbos klimato ir aplinkos apsaugai ir energetikai, apie kurią būtina pranešti, suderinamumą. Neteisėta pagalba bus vertinama pagal pagalbos suteikimo dieną galiojusias taisykles.

(467) Šios gairės pakeičia [2014–2020 m. gaires].

(468) Pagal [SESV] 108 straipsnio 1 punktą Komisija siūlo valstybėms narėms šias tinkamas priemones:

a) prireikus valstybės narės iš dalies pakeičia esamas aplinkos apsaugos ir energetikos pagalbos schemas, kad jos atitiktų šias gaires ne vėliau kaip 2023 m. gruodžio 31 d.;

<…>“

5. Sprendimas C(2016) 2726 final

17. 2016 m. balandžio 28 d. Sprendime C(2016) 2726 *final* dėl valstybės pagalbos SA.43756 (2015/N) – Italija – Parama Italijoje gaminamai atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijai[7] (toliau – sprendimas dėl patvirtinimo) Komisija nepateikė prieštaravimų dėl pagalbos schemos, skirtos atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamybai skatinti, apie kurią jai ministerijos dekretu pranešė Italija; Komisija nurodė, kad ši schema suderinama su vidaus rinka pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktą.

18. Šio sprendimo 2.2 dalyje, skirtoje aptariamos pagalbos schemos aprašymui, esančioje 7 konstatuojamojoje dalyje „Nauji vidutinio dydžio gamintojai ir pertvarkymas“ patikslinama:

„Nauji įrenginiai, kurių pajėgumas mažesnis nei 5 MW, gali būti įtraukti į kiekvienai technologijai skirtus pirmumo sąrašus. <…> Sąrašuose esantiems projektams teikiama parama kintamos priemokos, pridedamos prie elektros energijos rinkos orientacinės kainos, forma. Kintama priemoka nustatoma tokio dydžio, kad pakankamai kompensuotų skirtumą tarp bendrų išlygintų energijos gamybos naudojant atitinkamą technologiją sąnaudų (LCOE [angl. *levelised costs of electricity*]) ir elektros energijos rinkos orientacinės kainos. <…>“

[6] OL C 80, 2022, p. 1.

[7] OL C 258, 2016, p. 8. Šis sprendimas (be kita ko, anglų kalba) pateikiamas Komisijos interneto svetainėje adresu https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/261615/261615_1761694_150_2.pdf.

19. Šio sprendimo 2.4 dalyje esančioje 22 konstatuojamojoje dalyje „Finansavimas, biudžetas ir trukmė“ nustatyta, kad parama skiriama konkretiems projektams laikotarpiui, lygiam vidutiniam projekto vykdymo laikui, nurodytam šio sprendimo 1 lentelėje, ir kad šis laikotarpis neviršija projektų nuvertėjimo laikotarpio, apibrėžto Italijos teisės aktuose. 21 konstatuojamojoje dalyje patikslinama, kad „apie schemą pranešama iki 2016 m. gruodžio 31 d.“.

20. Sprendimo dėl patvirtinimo 3 dalyje, susijusioje su pagalbos schemos, apie kurią pranešta, vertinimu, 31 ir 32 konstatuojamosiose dalyse Komisija pažymi, kad ši schema skirta atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijai remti, taigi ji patenka į 2014–2020 m. gairių taikymo sritį, todėl tai, ar ši schema suderinama su SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktu, ji vertina remdamasi reikšmingomis šių gairių nuostatomis, t. y. įtvirtintomis jų 3.2, 3.3.1 ir 3.3.2 skirsniuose. Šioje 3 dalyje, 3.3.3 skirsnyje „Proporcingumas“, taip pat yra šios konstatuojamosios dalys:

„(47) Kaip patikslinta [2014–2020 m. gairių] 128 punkte, jei konkursas nerengiamas, Komisija vertina pagalbos proporcingumą atsižvelgdama į [šių gairių] 131 punktą.

(48) Dėl į pirmumo sąrašus įtrauktų projektų, kuriems taikomas perpirkimo tarifas, pažymėtina, kad Italija įrodė, jog pagalba vienam energijos vienetui neviršija bendrų išlygintų energijos gamybos naudojant aptariamą technologiją sąnaudų <…>.

<…>

(50) Kalbant apie projektus, įtrauktus į pirmumo sąrašus, pažymėtina, kad, jei elektros energijos rinkos kaina viršija numatytą LCOE, skirtumas susigrąžinamas sumažinant priemoką, kai atliekami paskesni mokėjimai. Tai leidžia išvengti ypač didelio pelno, jei dėl elektros energijos kainų, didesnių nei LCOE, vykdant projektą gaunamos papildomos pajamos <…>. Kalbant apie konkursui teikiamus projektus, daroma prielaida, kad dalyviai, teikdami pasiūlymus, atsižvelgia į riziką ir galimybes, susijusias su energijos rinkos kainų svyravimu. <…>

(51) Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, Komisija daro išvadą, kad atlygis atitinka [2014–2020 m. gairių] 131 punkte nustatytas sąlygas, taigi yra proporcingas.“

B. Italijos teisė

21. 2016 m. birželio 23 d. *Decreto del Ministero dello Sviluppo Economico – Incentivazione dell’energia elettrica prodotta da fonti rinnovabili diverse dal fotovoltaico* (Ekonominio vystymosi ministerijos dekretas „Iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, išskyrus fotovoltinę energiją, pagamintos elektros energijos skatinimas“)[8] (toliau – 2016 m. birželio 23 d. dekretas) buvo priimtas atsižvelgiant pirmiausia į sprendimą dėl patvirtinimo.

22. Šio dekreto 4 straipsnio 1–3 dalyse nurodyta, kad galimybė naudotis šiame straipsnyje nustatyta paskatos sistema suteikiama pagal įvairias procedūras, t. y. įtraukiant į atitinkamą registrą atsižvelgiant į energijos šaltinį ir įrenginio rūšį, dalyvaujant konkurso procedūrose, kuriose laimėtojai nustatomi vadovaujantis mažiausios kainos kriterijumi, arba paskata suteikiama tiesiogiai. Šioje nuostatoje dėl kiekvienos procedūros nurodytos reikalavimus atitinkančių įrenginių kategorijos, kurios iš esmės nustatomos pagal atitinkamos elektrinės gamybos pajėgumą.

[8] GURI, Nr. 150, 2016 m. birželio 29 d., p. 8.

23. Šio dekreto 7 straipsnis skirtas perpirkimo tarifams ir paskatoms. Šio straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad, kiek tai susiję su įrenginiais, kurių pajėgumas mažesnis nei arba lygus 500 kW, GSE prireikus perperka į tinklą tiekiamą elektros energiją, mokėdama už grynąją produkciją, tiekiamą į tinklą, bendrą skatinamąjį tarifą, nustatytą remiantis to paties dekreto 1 priedu[9]. Šio straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad tuo atveju, jei tokio įrenginio valdytojas nusprendžia pasilikti energiją ir parduoti ją laisvoje rinkoje, GSE „atšaukia fiksuotą tarifą“; pereiti nuo vienos paskatos mokėjimo tvarkos prie kitos per skatinamosios priemonės taikymo laikotarpį leidžiama ne daugiau kaip du kartus. Šio 7 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad, kiek tai susiję su įrenginiais, kurių vardinis pajėgumas viršija 500 kW ir kurie dalyvauja konkurso procedūrose, GSE už grynąją produkciją, tiekiamą į tinklą, moka paskatą, nustatomą pagal minėtą dekretą, o šių įrenginių pagaminta energija lieka gamintojo žinioje.

III. Pagrindinė byla, prejudicinis klausimas ir procesas Teisingumo Teisme

24. *Tiberis* – bendrovė, eksploatuojanti 2,747 MW pajėgumo hidroelektrinę ant Tibro upės Fjano Romano (Italija) komunoje.

25. 2017 m. rugsėjo 8 d. GSE, Italijos valdžios institucijų valdoma akcinė bendrovė, atsakinga, be kita ko, už atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir energijos vartojimo efektyvumo skatinimą ir vystymą, patenkino 2016 m. gruodžio 22 d. pateiktą *Tiberis* prašymą leisti pasinaudoti paskatos gaminti elektros energiją sistema, nustatyta 2016 m. birželio 23 d. dekrete. 2017 m. spalio 5 d. *Tiberis* sudarė su GSE sutartį dėl šiai bendrovei taikytinų paskatų teikimo sąlygų pagal šią sistemą. Pagal numatytas paskatos priemones ši bendrovė per penkerius metus, t. y. nuo 2017 m. iki 2021 m., iš viso gavo 4 044 340,75 EUR.

26. Trimis sąskaitomis faktūromis (pirmos dvi 2022 m. balandžio 4 d., o paskutinė – 2022 m. gegužės 2 d.) GSE pareikalavo, kad ši bendrovė grąžintų dalį suteiktos pagalbos, iš viso 1 224 210,86 EUR.

27. *Tiberis* pateikė skundą *Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio* (Lacijaus regiono administracinis teismas, Italija), prašydama panaikinti šiuos reikalavimus, taip pat sutartines ir teisės aktų nuostatas, kuriomis buvo grindžiami šie reikalavimai. Grįsdama skundą *Tiberis*, be kita ko, rėmėsi Direktyvos 2009/28 3 straipsnio ir Direktyvos 2018/2001 4 straipsnio pažeidimu.

28. *Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio* (Lacijaus regiono administracinis teismas) šį skundą atmetė kaip nepagrįstą. Šiuo klausimu jis iš esmės nurodė, kad aptariama priemone paskatos gavėjui buvo užtikrintas pastovus bendras atlygis už pagamintą energiją, leidžiantis atlyginti investicijas į elektrinės statybą, kartu apsaugant verslininką nuo rinkos kainos svyravimo bėgant laikui, garantuotu nustatytu tarifu užtikrinant, kad jis atgaus į įrenginio statybą investuotą sumą. Jis taip pat nurodė, kad pagal šią sistemą dėl galimo rinkos kainos padidėjimo paskatos gavėjo pajamos gali ne padidėti, o reikšti „neigiamą paskatą“, t. y. sumas, kurias gauna GSE, tačiau tai yra atlygis (nenuspėjamas ir atsitiktinis) už tai, kad buvo garantuojamas pastovus tarifas, kuris bet kuriuo atveju užtikrino pradinės investicijos grąžą, kai rinkos kaina buvo mažesnė už GSE garantuotą tarifą. Tuo remdamasis jis padarė išvadą, kad *Tiberis* prieštaravimai,

[9] Šio priedo 1 punkte nustatyta paskatos, taikomos įrenginiams, kurių pajėgumas mažesnis nei arba lygus 500 kW ir dėl kurių pasirinktas fiksuotas tarifas, apskaičiavimo tvarka. Šio priedo 2 punkte nustatyta paskatos, taikomos kitiems įrenginiams, t. y. tiems, dėl kurių neprašoma taikyti fiksuoto tarifo, apskaičiavimo tvarka. Baziniai tarifai, nurodyti 1 lentelėje, skiriasi atsižvelgiant į įrenginio rūšį ir gamybos pajėgumą. Dideliems įrenginiams taikomi mažesni baziniai tarifai nei vidutinio dydžio įrenginiams.

susiję su negalėjimu gauti pelno dėl rinkos pokyčių, yra nepagrįsti ir kad, pateikusi prašymą taikyti atitinkamas paskatas bei 2017 m. spalio 5 d. sudariusi su jomis susijusią sutartį, ši bendrovė prisiėmė iš to kylančią verslo riziką.

29. Be to, *Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio* (Lacijaus regiono administracinis teismas) laikėsi nuomonės, kad tokia paskatos sistema atitinka sistemą, Komisijos numatytą 2014–2020 m. gairėse, ir nusprendė, kad tokia sistema negali būti laikoma diskriminacine vien dėl to, kad veiklos vykdytojai, pasinaudoję paskatomis po to, kai laimėjo įvairiais konkurso procedūras, galėjo gauti visą rinkos kainą, kitaip nei tie, kurie jas gavo po to, kai buvo įtraukti į registrą; tas teismas pažymėjo, kad jų situacijos skiriasi: konkurso procedūrose, kuriose laimėtojai nustatomi vadovaujantis mažiausios kainos kriterijumi, dalyvaujantiems veiklos vykdytojams taikomas bendras tarifas yra mažesnis nei į registrą įtrauktiems veiklos vykdytojams, tačiau jie gali pasinaudoti galimai rinkoje padidėjusiomis kainomis. Taigi bendrai vertinama aptariama paskatos sistema neprieštarauja Sąjungos teisei.

30. *Tiberis* dėl šio sprendimo pateikė apeliacinį skundą *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Grįsdama šį skundą, kuriuo siekiama, kad tas sprendimas būtų pakeistas, ši bendrovė iš esmės pakartojo pagrindą, susijusį su Direktyvos 2009/28 3 straipsnio ir Direktyvos 2018/2001 4 straipsnio pažeidimu.

31. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad iš pirmo žvilgsnio atrodo, jog 2016 m. birželio 23 d. dekreto 1 priedo 2 punktas prieštarauja Direktyvos 2009/28 3 straipsniui ir Direktyvos 2018/2001 4 straipsniui. Iš tikrųjų šiose nuostatose nurodyti penki kumuliaciniai paskatų teisėtumo kriterijai: paskatos turi būti pagrįstos situacija rinkoje; jos turi sudaryti sąlygas naudos gavėjams reaguoti į rinkos signalus; turi būti vengiama nereikalingo rinkų iškraipymo; turi būti užtikrinama, kad gamintojai galėtų reaguoti į rinkos kainos signalus ir gauti iš rinkos kuo didesnes pajamas. Be to, šios paskatos turi būti teikiamos atvirai, skaidriai, konkurencingai, be diskriminacijos ir ekonomiškai efektyviai.

32. Vis dėlto dėl pagrindinėje byloje aptariamų teisės aktų gamintojai gali būti priversti atsisakyti paskatos, o tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, prieštarautų paskatos sistema siekiamam tikslui. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, jog 2016 m. birželio 23 d. dekreto 4 straipsnyje nurodyta, kad galimybė naudotis paskatos sistema suteikiama pagal tris skirtingas procedūras, ir patikslina, kad viena ar kita procedūra nėra pasirenkama savo nuožiūra, tai priklauso tik nuo atitinkamos elektrinės gamybos pajėgumo. Taigi *Tiberis* negalėjo laisvai nuspręsti, ar pateikti prašymą įtraukti ją į registrą, ar dalyvauti konkurse, nes tai dvi atskiros kategorijos, iš anksto nustatytos pagal atitinkamo įrenginio rūšį ir maksimalų pajėgumą. Vis dėlto gamintojai, kurie naudojasi paskata būdami įtraukti į registrą, privalo sumokėti GSE sumą, lygią skirtumui tarp rinkos kainos ir paskatos, jei rinkos kaina yra didesnė už paskatą, kitaip nei gamintojai, kurie turi didelius įrenginius ir naudojasi paskata laimėję konkursą ir gali gauti visą rinkos kainą.

33. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad priemonė, kuria atliekamas „koregavimas“ GSE naudai, jei rinkos kaina yra didesnė nei paskatos suma, atrodo, prieštarauja direktyvoms 2009/28 ir 2018/2001, nes pagal šias direktyvas valstybės narės įpareigojamos suteikti galimybę veiklos vykdytojams reaguoti į pokyčius rinkoje tam, kad būtų užkirstas kelias iškraipymui, atsirandančiam dėl gamintojų nereagavimo į paklausos pokyčius, kadangi, atsižvelgiant į neigiamą paskatą, gamintojai, kurie naudojasi paskata būdami įtraukti į registrą, nėra suinteresuoti reaguoti į pokyčius rinkoje.

34. Šiomis aplinkybėmis *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal [Direktyvos 2009/28] 3 straipsnyje ir [Direktyvos 2018/2001] 4 straipsnyje nustatytus principus draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriais, taikant nacionalinę paskatų sistemą, kai gamintojai parduoda energiją laisvojoje rinkoje, numatytas skatinamasis tarifas, kuriuo užtikrinama minimali kaina, kuri tuo pačiu metu yra didžiausia kaina, taikant sumų, viršijančių paskatos vertę, koregavimo ir (arba) grąžinimo mechanizmą, kai rinkos kaina yra didesnė už paskatos kainą (vadinamoji neigiama paskata), o koregavimo mechanizmas taikomas tik tais atvejais, kai gamintojas, parduodantis energiją laisvojoje rinkoje, turi teisę naudotis paskata pagal įtraukimo į atitinkamą registrą sistemą, o ne dalyvaudamas konkurso procedūroje?“

35. Rašytines pastabas pateikė *Tiberis*, GSE, Italijos vyriausybė ir Europos Komisija; visos šios šalys dalyvavo 2024 m. lapkričio 7 d. vykusiame posėdyje.

IV. Analizė

A. Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo

36. Prieš pradedant nagrinėti prejudicinį klausimą, reikia nuspręsti dėl GSE ir Italijos vyriausybės pateiktų nepriimtinumu grindžiamų prieštaravimų.

37. Viena vertus, GSE teigia, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas dėl to, kad nebuvo laikytasi Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnyje nustatytų reikalavimų, nes nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nenurodytos faktinės ir teisinės aplinkybės, būtinos tam, kad Teisingumo Teismas galėtų naudingai atsakyti į jam pateiktą klausimą [10].

38. Kita vertus, Italijos vyriausybė mano, kad prejudicinis klausimas yra nepriimtinas dėl to, kad ginčijama priemonė yra esama pagalba, kurią Komisija anksčiau patvirtino savo sprendimu dėl patvirtinimo. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas negali įsikišti dėl aptariamos pagalbos intensyvumo, nebent ji būtų perkvalifikuota į „naują pagalbą“, tačiau taip būtų pažeista SESV 108 straipsnio 3 dalis, pagal kurią draudžiama teikti naują pagalbą, apie kurią iš anksto nebuvo pranešta Komisijai ir kurios ji nepatvirtino. Tai reiškia, kad pateiktas klausimas visiškai nesusijęs su pagrindine byla ir yra vien hipotetinis, nes, kad ir kaip į jį reikėtų atsakyti, *Tiberis* reikalavimui bet kuriuo atveju nebūtų galima pritarti, kadangi tai būtų draudžiama pagal SESV 108 straipsnį.

[10] Dėl faktinių aplinkybių GSE teigia, kad iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą negalima suprasti, kaip *Tiberis* neteko galimybės gauti didesnes pajamas, nes pagal aptariamus nacionalinės teisės aktus ji galėjo gauti pelno iš investicijų ir parduoti energiją laisvoje rinkoje. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nenurodė, kad *Tiberis* turėjo galimybę bet kada nutraukti su GSE sudarytą sutartį, apie tai įspėjusi prieš 60 dienų, neprivalėdama grąžinti iki tos dienos gautos paskatos, ir nepaminėjo, kad dėl įrenginių, įtrauktų į registrą, nacionalinės teisės aktuose numatytos didesnės paskatos, kurios apsaugo juos nuo svyravimų rinkoje. Be to, nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nenurodytas teisinis pagrindas, kuriuo remiantis šis prašymas pateiktas, taigi Teisingumo Teismui nenurodyta konkreti taikytina nacionalinės teisės sistema, todėl neįrodyta, kad galbūt iš tiesų buvo pažeista Sąjungos teisė.

39. Pirmiausia dėl prejudicinių klausimų priimtinumo primintina, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją tuo atveju, kai pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu, Teisingumo Teismas iš principo turi priimti sprendimą [11]. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo tik jei akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jei problema hipotetinė arba jei Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktą klausimą [12]. Dėl pastarojo aspekto pažymėtina, jog, siekiant pateikti nacionaliniam teismui naudingą Sąjungos teisės išaiškinimą, būtina, kad tas teismas, kaip pabrėžiama Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnyje, aprašytų faktinį ir teisinį pagrindą, su kuriuo susiję jo pateikiami klausimai, arba bent paaiškintų faktines aplinkybes, kuriomis šie klausimai grindžiami [13]. Vis dėlto vadovaujantis bendradarbiavimo principu, kuriuo grindžiami nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo santykiai vykstant prejudicinio sprendimo priėmimo procesui, nesant tam tikrų išankstinių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo išvadų, šis prašymas nebūtinai tampa nepriimtinas, jei, nepaisant šių trūkumų, Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į bylos medžiagos duomenis, mano galintis naudingai atsakyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui [14].

40. Nagrinėjamu atveju GSE pateiktus argumentus dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinumo galima nesunkiai atmesti remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, priminta pirmesniame šios išvados punkte. Iš tikrųjų net darant prielaidą, kad tariami trūkumai, susiję su faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis, yra įrodyti, jie nėra tokio pobūdžio, kad trukdytų Teisingumo Teismui atsakyti į pateiktą klausimą [15].

41. Italijos vyriausybės nurodytus probleminius aspektus, susijusius su galima sprendimo dėl patvirtinimo svarba siekiant išspręsti ginčą pagrindinėje byloje, priešingai, reikia išnagrinėti išsamiau, pirmiausia atsižvelgiant į tai, kad neatmestina, jog šis sprendimas gali tapti kliūtimi šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumui (ar bent jau turėti įtakos prašomam išaiškinimui).

42. Šiuo klausimu pažymėtina, kad, nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nemini sprendimo dėl patvirtinimo, vien šios aplinkybės nepakanka, kad būtų galima konstatuoti, kad šis sprendimas nesvarbus, taip pat savo iniciatyva atmesti Italijos vyriausybės pateiktą šios bylos nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą. Iš tikrųjų svarbos prezumpcija, taikoma prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktam faktinių ir teisinių aplinkybių aprašymui, negali būti aiškinama taip, kad Teisingumo Teismas turi neatsižvelgti į tokį sprendimą, visų pirma kai jis yra reikšmingas sprendžiant ginčą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, būtent siekiant naudingai atsakyti į šio teismo pateiktą klausimą. Taip yra juo labiau tuo atveju, kai, kaip šioje byloje, neginčijama, kad, viena

[11] Šiuo klausimu žr. 2024 m. spalio 22 d. Sprendimą *Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret* (C-652/22, EU:C:2024:910, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[12] Šiuo klausimu žr. 2024 m. gegužės 16 d. Sprendimą *INSS (Nepilnos šeimos motinos atostogos)* (C-673/22, EU:C:2024:407, 25 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[13] Šiuo klausimu žr. 2023 m. birželio 8 d. Sprendimą *Prestige and Limousine* (C-50/21, EU:C:2023:448, 38 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[14] Šiuo klausimu žr. 2023 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Tüke Busz* (C-391/22, EU:C:2023:892, 29 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[15] Šiuo aspektu pažymėtina, kad, nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nesiremia Komisijos sprendimu dėl patvirtinimo, GSE juo aiškiai remiasi savo rašytinėse pastabose ne grįsdamas nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą, o siekdamas įrodyti, kad, tuo atveju, jei prašymas priimti prejudicinį sprendimą būtų laikomas priimtinu, nacionalinės teisės aktai, kuriuose nustatyta aptariama pagalbos schema, neprieštarauja Sąjungos teisei, nes Komisija ją jau patvirtino.

vertus, pagrindinėje byloje aptariama Italijos pagalbos schema patvirtinta sprendimu dėl patvirtinimo ir, kita vertus, *Tiberis* iš tikrųjų buvo viena iš įmonių, pasinaudojusių šia pagalbos schema.

43. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, neatmesdamas, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą gali būti pripažintas nepriimtinu [16], siūlau Teisingumo Teismui, siekiant naudingai atsakyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, performuluoti prejudicinį kausimą taip, kad šiuo klausimu tas teismas siekia sužinoti, ar SESV 107 ir 108 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nacionaliniam teismui draudžiama atlikti neigiamos paskatos sistemos suderinamumo su Direktyvos 2009/28 3 straipsniu ir Direktyvos 2018/2001 4 straipsniu vertinimą, kai ši sistema yra Komisijos anksčiau patvirtintos valstybės pagalbos schemos dalis.

B. Dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo jurisdikcijos vertinti neigiamos paskatos sistemos suderinamumą atsižvelgiant į direktyvas 2009/28 ir 2018/2001

44. Pirma, primintina, kad Sąjungos valstybės pagalbos taisyklių taikymas grindžiamas, viena vertus, nacionalinių teismų ir, kita vertus, Komisijos ir Sąjungos teismų lojalaus bendradarbiavimo pareiga, pagal kurią kiekviena institucija veikia atlikdama Sutarties jai priskirtas funkcijas. Taip bendradarbiaudami nacionaliniai teismai, kaip matyti iš ESS 4 straipsnio 3 dalies, turi imtis bet kurių reikiamų bendrųjų ar specialiųjų priemonių, kad užtikrintų iš Sąjungos teisės kylančių pareigų vykdymą, ir nesiimti tokių, kurios gali trukdyti siekti Sutarties tikslų, nepriimdami sprendimui dėl patvirtinimo prieštaraujančių sprendimų [17].

45. Be to, iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, kad taikant Sutartyje įtvirtintą valstybės pagalbos kontrolės sistemą nacionalinių teismų ir Komisijos funkcijos yra viena kitą papildančios, tačiau skirtingos [18]. Taigi pagalbos priemonių suderinamumo su vidaus rinka vertinimas priklauso išimtinei Komisijos, kurią kontroliuoja Sąjungos teismai, kompetencijai [19], o nacionaliniai teismai užtikrina teisės subjektų teisių apsaugą pažeidus SESV 108 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje nustatytą įpareigojimą iš anksto pranešti Komisijai apie valstybės pagalbą [20].

[16] Šiuo klausimu primintina, jog, nurodęs, kad byloje, kurioje priimtas 2024 m. spalio 22 d. Sprendimas *Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret* (C-652/22, EU:C:2024:910), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašomas išaiškinimas jokiu būdu negali būti reikšmingas siekiant išspręsti ginčą pagrindinėje byloje (nes trečiosios šalies, kuri nėra su Sąjunga sudariusi tarptautinio susitarimo viešojo pirkimo srityje, ekonominės veiklos vykdytojai negali remtis vienodo požiūrio principu šioje srityje), Teisingumo Teismas nusprendė, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas (žr., be kita ko, šio sprendimo 67–69 punktus).

[17] Šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *PGE* (C-574/14, EU:C:2016:686, 33 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[18] Žr. 2019 m. gegužės 2 d. Sprendimą *A-Fonds* (C-598/17, EU:C:2019:352, 45 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), toliau – Sprendimas *A-Fonds*.

[19] Vis dėlto vertinimai, kurie netiesiogiai gali išplaukti iš šios institucijos sprendimo dėl valstybės pagalbos, iš esmės nesaisto nacionalinių teismų, nagrinėjančių ginčą, kaip antai kilusį pagrindinėje byloje, nesusijusį su šios pagalbos atitiktimi vidaus rinkai (šiuo klausimu žr. 2024 m. spalio 17 d. Sprendimą *NFŠ*, C-28/23, EU:C:2024:893, 59 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[20] Šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 8 d. Sprendimą *Residex Capital IV* (C-275/10, EU:C:2011:814, 27 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Dėl įpareigojimo, kylančio iš SESV 108 straipsnio 3 dalies, neįvykdymo, jeigu juo remiasi teisės subjektai ir jį konstatuoja nacionaliniai teismai, pastarieji, remdamiesi nacionaline teise, turi imtis atitinkamų veiksmų, tačiau jų sprendimuose neturi būti vertinamas pagalbos suderinamumas su vidaus rinka, nes toks vertinimas priklauso išimtinei Komisijos, kurią kontroliuoja Teisingumo Teismas, kompetencijai (šiuo klausimu žr. 2002 m. balandžio 23 d. Sprendimą *Nygård*, C-234/99, EU:C:2002:244, 59 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

46. Šiuo klausimu pažymėtina, jog Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad, jei nacionaliniam teismui būtų leista įgyvendinant valstybės pagalbos schemą, kurią Komisija pripažino suderinama su vidaus rinka, savo ruožtu spręsti dėl tokios schemos atitikties vidaus rinkai, šiam teismui iš esmės būtų leista pakeisti Komisijos vertinimą savuoju, taigi nepaisyti Komisijos išimtinės kompetencijos vertinti valstybės pagalbos suderinamumo su vidaus rinka [21].

47. Antra, reikia patikslinti, jog iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos taip pat matyti, kad nacionalinis teismas yra kompetentingas vertinti pagalbos schemos teikimo tvarkos atitiktį Sutarties nuostatoms, kurios tiesiogiai taikomos, išskyrus nuostatas, susijusias su valstybės pagalba, tik tuo atveju, jeigu ji gali būti vertinama atskirai ir jei, nors ir būdama atitinkamos pagalbos schemos dalis, ji nėra būtina šios schemos tikslui pasiekti arba jai veikti [22]. Vis dėlto pagalbos teikimo tvarka gali būti taip neatskiriamai susijusi su pačiu pagalbos tikslu, kad šios tvarkos neįmanoma vertinti atskirai, taigi jos poveikis visos pagalbos suderinamumui arba nesuderinamumui būtinai turi būti vertinamas pagal SESV 108 straipsnyje nurodytą procedūrą [23].

48. Taigi neseniai nagrinėtoje byloje, kurioje priimtas Sprendimas *A-Fonds* [24], konstatavęs, kad viena iš toje byloje aptariamos pagalbos schemos sąlygų (susijusi su rezidavimu) neatskiriamai susijusi su pagalbos schema, nes yra būtina šios schemos tikslui pasiekti arba jai veikti, Teisingumo Teismas buvo tos nuomonės, kad pagal Sąjungos teisę nacionaliniam teismui draudžiama vertinti tokios sąlygos atitiktį laisvam kapitalo judėjimui ir kad nacionalinis teismas *a fortiori* negali imtis priemonių dėl galimo laisvo kapitalo judėjimo pažeidimo. Taigi jis nusprendė, kad į jam pateiktą klausimą atsakyti nebūtina [25].

49. Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimų, panašių į tuos, kuriuos Teisingumo Teismas nagrinėjo minėtame Sprendime *A-Fonds*, nors tas sprendimas buvo priimtas kitokiomis aplinkybėmis. Iš tikrųjų byloje, kurioje priimtas šis sprendimas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausė dėl aptariamos schemos suderinamumo ne su vidaus rinka atsižvelgiant į SESV nuostatas dėl valstybės pagalbos ar kitas pirminės teisės nuostatas, o su tam tikromis antrinės teisės, būtent direktyvų 2009/28 ir 2018/2001, nuostatomis, be to, visai neužsimindamas apie Komisijos anksčiau priimtą sprendimą dėl patvirtinimo.

50. Vis dėlto, nepaisant šių skirtumų, dėl priežasčių, kurias nurodysiu toliau, manau, kad galima remtis minėtoje byloje Teisingumo Teismo atlikta analize, taigi daryti išvadą, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neturi jurisdikcijos spręsti dėl neigiamos paskatos sistemos suderinamumo su direktyvomis 2009/28 ir 2018/2001.

[21] Šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *PGE* (C-574/14, EU:C:2016:686, 33 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[22] Šiuo klausimu žr. 1977 m. kovo 22 d. Sprendimą *Iannelli & Volpi* (74/76, EU:C:1977:51, 14 punktas) ir 2002 m. balandžio 23 d. Sprendimą *Nygård* (C-234/99, EU:C:2002:244, 57 punktas).

[23] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *A-Fonds* (47 ir 48 punktai bei juose nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. 2003 m. liepos 24 d. Nutartį *Sicilcassa ir kt.* (C-297/01, EU:C:2003:416, 47 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), kurioje buvo pripažinta, kad nacionalinio teismo Teisingumo Teismui pateiktas klausimas dėl valstybės pagalbos ar pagalbos schemos suderinamumo su vidaus rinka yra nepriimtinas.

[24] Toje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui buvo kilęs klausimas dėl Sąjungos pirminės teisės nuostatų, susijusių su kapitalo judėjimu, atitikties nuostatoms dėl valstybės pagalbos, atsižvelgiant į Komisijos sprendimą, priimtą valstybės pagalbos srityje. Konkrečiau kalbant, buvo kilęs klausimas, ar nacionalinis teismas gali patenkinti prašymą grąžinti iš Nyderlanduose įsisteigusių bendrovių gautų dividendų mokestį, jei šio mokesčio grąžinimo schema buvo patvirtinta Komisijos sprendimu.

[25] Teisingumo Teismas nusprendė, kad į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą reikia atsakyti, jog SESV 107 ir 108 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad nacionalinis teismas negali vertinti tokios rezidavimo sąlygos atitikties SESV 63 straipsnio 1 daliai tuo atveju, kai atitinkama dividendų mokesčio grąžinimo schema sudaro valstybės pagalbos schemą (šiuo klausimu žr., be kita ko, Sprendimą *A-Fonds* (45 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija, taip pat 49–54 punktai)).

51. Pirma, primintina, kad *Tiberis* ginčijama neigiamos paskatos sistema yra neatsiejama nuo Italijos vyriausybės nustatytos valstybės pagalbos schemos, kurios suderinamumą su vidaus rinka Komisija išnagrinėjo sprendime dėl patvirtinimo.

52. Iš šio sprendimo matyti, kad pagal 2014–2020 m. gaires, kuriomis vadovaujantis buvo vertinamas aptariamos pagalbos schemos suderinamumas su SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktu, Komisija tiksliai įvertino, ar priemonė, apie kurią pranešta, darė konkretų skatinamąjį poveikį siekiant bendrojo intereso tikslo skatinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą, pirmiausia kiek tai susiję su gamybos įrenginių savininkais, gaunančiais paskatas, nes jie įtraukti į registrą [26]. Be to, šiame sprendime buvo patvirtintas Italijos valdžios institucijų numatytų priemonių, įskaitant neigiamos paskatos sistemą, proporcingumas, nes pastaroji apsiribojo tuo, kas būtina siekiant įgyvendinti aplinkos apsaugos tikslą [27].

53. Antra, pažymėtina, kad iš šios išvados 47 ir 48 punktuose nurodytos Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, jog, kai kalbama apie sąlygas ar elementus, būtinus pagalbos schemos tikslui pasiekti arba šiai schemai veikti, atsižvelgiant į Komisijos ir nacionalinių teismų kompetencijos valstybės pagalbos srityje pasidalijimą pastarieji negali vertinti šių sąlygų suderinamumo pagal kitas taisykles nei nustatytos SESV 107 straipsnyje.

54. Taigi nagrinėjamu atveju atsakymas į klausimą, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali vertinti neigiamos paskatos sistemą atsižvelgdamas į direktyvas 2009/28 ir 2018/2001, priklauso nuo to, ar šis pagrindinėje byloje aptariamos pagalbos teikimo tvarkos elementas gali būti vertinamas atskirai, nes nėra būtinas aptariamos pagalbos schemos tikslui pasiekti ar šiai schemai veikti. Šiuo atžvilgiu patikslintina, kad tam tikras pagalbos teikimo tvarkos elementas yra būtinas pagalbos schemos tikslui pasiekti ar šiai schemai veikti, jei tai yra sudedamasis arba esminis pagalbos elementas, todėl jo netaikant pasikeistų pagalbos apimtis arba esminiai ypatumai [28].

55. Mano nuomone, neabejotina, kad neigiamos paskatos sistema atitinka kriterijus, kylančius iš šios išvados 48 punkte nurodytos jurisprudencijos, nes net jeigu ji negali būti laikoma šioje byloje aptariamos pagalbos schemos sąlyga, ji vis dėlto lieka esminis ir neatskiriamas šios schemos elementas. Iš tikrųjų, kaip minėta šios išvados 52 punkte, ši sistema ne tik susijusi su vienu iš pagalbos teikimo tvarkos elementų, bet taip pat neatskiriama nuo atitinkamos pagalbos intensyvumo ir proporcingumo, kurie patys yra pagrindiniai pagalbos suderinamumo analizės elementai, o ši analizė pagal procedūrą, nurodytą SESV 107 ir 108 straipsniuose, priskiriama išimtinei Komisijos kompetencijai.

56. Kadangi atrodo neįmanoma atskirti tokio pagalbos teikimo tvarkos elemento, kuris yra būtinas Komisijos patvirtintos pagalbos schemos tikslui pasiekti ir šiai schemai veikti, sunku įsivaizduoti, kaip nacionalinis teismas galėtų imtis priemonių, jei galimai pripažintų aptariamos sistemos nesuderinamumą su reikšmingomis direktyvų 2009/28 ir 2018/2001 nuostatomis, nepakeitęs, nors ir ribotai, šios pagalbos schemos ir nedarydamas poveikio sprendimui dėl patvirtinimo, taigi ir jo galiojimui, ar nepasikėsinęs į Komisijos kompetenciją, taip nepaisydamas

[26] Žr. sprendimo dėl patvirtinimo 3.3.2 skirsnį ir, konkrečiau, 39 ir 42 konstatuojamąsias dalis, kuriuose Komisija nurodė, kad esant įprastoms rinkos sąlygoms (be pagalbos) projektai, kuriems taikoma pagalbos schema, nebūtų pelningi ir jų grynoji vertė būtų neigiama, todėl ši pagalba „leidžia jos gavėjams pakeisti savo elgesį ir investuoti į atsinaujinančiąją energiją“ ir daro „skatinamąjį poveikį, būtiną bendrojo intereso tikslui pasiekti“.

[27] Iš tikrųjų iš sprendimo dėl patvirtinimo 50 konstatuojamosios dalies matyti, kad koregavimo sistema buvo laikoma tinkama tada, jei elektros energijos rinkos kaina viršija gairėse nurodytus skaičiavimus, siekiant išvengti „ypač didelio pelno“ ir „ypač didelių pajamų iš projekto“, t. y. pajamų, viršijančių tas, į kurias atsižvelgta vertinant projekto pelningumą.

[28] Žr. generalinio advokato H. Saugmandsgaard Øe išvadą, pateiktą byloje *A-Fonds* (C-598/17, EU:C:2018:1037, 81 punktas).

šios institucijos ir nacionalinių teismų kompetencijos pasidalijimo, o tam, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją, nurodytą šios išvados 44–46 punktuose, nebūtų galima pritarti.

57. Galiausiai, trečia, reikia konstatuoti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateiktu apeliaciniu skundu *Tiberis* iš tikrųjų siekia pakeisti Komisijos anksčiau patvirtintą pagalbos schemą ar bent jau tam tikrus jos aspektus.

58. Šiuo klausimu primintina, kad pagal SESV 107 ir 108 straipsniuose nustatytą valstybės pagalbos kontrolės sistemą procedūra skiriasi atsižvelgiant į tai, ar pagalba esama, ar nauja [29]. Nors remiantis SESV 108 straipsnio 1 dalimi esama pagalba gali būti teisėtai teikiama, jei Komisija nekonstatavo jos nesuderinamumo, pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį draudžiama teikti naują pagalbą arba keisti esamą pagalbą, apie kurią nebuvo iš anksto pranešta Komisijai ir kurios ji nepatvirtino [30]. Šiomis aplinkybėmis Reglamento 2015/1589 1 straipsnio b punkto ii papunktyje nurodyta, kad „esama pagalba“ – tai patvirtinta pagalba, t. y. Komisijos arba Tarybos patvirtintos pagalbos schemos ir individuali pagalba. O šio reglamento 1 straipsnio c punkte nurodyta, kad „nauja pagalba“ – tai pagalbos schemos ar individuali pagalba, kuri nėra esama pagalba, įskaitant esamos pagalbos pakeitimus.

59. Be to, pabrėžtina, kad nors esamos pagalbos pakeitimas negali automatiškai lemti jos perkvalifikavimo į naują pagalbą, tačiau taip yra tuo atveju, jei pakeitimas nėra vien formalus ar administracinis, o gali daryti įtaką pagalbos priemonės suderinamumo su vidaus rinka vertinimui [31]. Vis dėlto, kaip nustatyta šios išvados 52 punkte, neigiamos paskatos sistema yra esminis aptariamos pagalbos schemos elementas, kuriuo remdamasi Komisija išnagrinėjo šios pagalbos schemos suderinamumą su vidaus rinka. Taigi šios pagalbos schemos pakeitimas, kaip siūlo *Tiberis*, lemtų jos perkvalifikavimą į naują ir neteisėtą pagalbą.

60. Tiesa, neseniai nagrinėtose bylose, kuriose priimtas Sprendimas *DOBELES HES* (C-702/20 ir C-17/21, EU:C:2023:1), Teisingumo Teismas pripažino, kad nacionalinis teismas gali patenkinti reikalavimą dėl sumos, atitinkančios naują pagalbą, apie kurią nepranešta Komisijai, išmokėjimo su sąlyga, kad atitinkamos nacionalinės valdžios institucijos iš anksto tinkamai praneša Komisijai apie šią pagalbą ir kad ji pritaria arba laikoma davusia pritarimą šiuo klausimu [32]. Vis dėlto tokia galimybė nagrinėjamu atveju atrodo hipotetinė, atsižvelgiant į tai, kad, viena vertus, Italijos vyriausybė, atrodo, nėra numačiusi pakeisti aptariamos pagalbos schemos ir, kita vertus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nekyla klausimas dėl tokios galimybės [33].

61. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į performuluotą prejudicinį klausimą reikia atsakyti, jog SESV 107 ir 108 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nacionaliniam teismui draudžiama vertinti, ar į esamą pagalbos schemą, kurią anksčiau patvirtino Komisija, įtraukta

[29] Šiuo klausimu žr. Reglamento 2015/1589 1 straipsnio b punkto ii papunktį ir c punktą.

[30] Žr. 2021 m. spalio 28 d. Sprendimą *Eco Fox ir kt.* (C-915/19–C-917/19, EU:C:2021:887, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[31] Šiuo klausimu žr. 2021 m. spalio 28 d. Sprendimą *Eco Fox ir kt.* (C-915/19–C-917/19, EU:C:2021:887, 41 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[32] 2023 m. sausio 12 d. Sprendimas *DOBELES HES* (C-702/20 ir C-17/21, EU:C:2023:1, 123 punktas).

[33] Šiuo klausimu primintina, kad pateikdamas vienuoliktąjį klausimą byloje, kurioje priimtas Sprendimas *DOBELES HES* (C-702/20 ir C-17/21, EU:C:2023:1, 117–123 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kaip tik siekė sužinoti, ar SESV 108 straipsnio 3 dalis bei Reglamento 2015/1589 2 straipsnio 1 dalis ir 3 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad nacionalinis teismas gali patenkinti reikalavimą dėl sumos, atitinkančios naują pagalbą, apie kurią nepranešta Komisijai, išmokėjimo su sąlyga, kad atitinkamos nacionalinės valdžios institucijos iš anksto tinkamai pranešė Komisijai apie šią pagalbą ir kad ji pritarė arba laikoma davusia pritarimą šiuo klausimu.

neigiamos paskatos sistema suderinama su Direktyvos 2009/28 3 straipsniu ir Direktyvos 2018/2001 4 straipsniu tuo atveju, jei ši sistema neatskiriamai susijusi su pagalbos schema, nes yra būtina šios schemos tikslui pasiekti arba jai veikti.

C. Dėl pagrindinėje byloje aptariamos neigiamos paskatos sistemos suderinamumo su Direktyvos 2009/28 3 straipsniu ir Direktyvos 2018/2001 4 straipsniu

62. Tam atvejui, jei Teisingumo Teismas nepritartų mano analizei ir manytų, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi jurisdikciją vertinti pagrindinėje byloje aptariamos neigiamos paskatos sistemos suderinamumą su Direktyvos 2009/28 3 straipsniu ir Direktyvos 2018/2001 4 straipsniu, papildomai paskesniuose punktuose išnagrinėsiu klausimą, ar pagal šias nuostatas tokia sistema draudžiama.

63. Savo klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės pateikė dėl direktyvų 2009/28 ir 2018/2001 išaiškinimo, kad galėtų įvertinti Italijos skatinimo gaminti atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją sistemos, kuria naudojosi *Tiberis*, taikymo tvarkos suderinamumą su šiomis direktyvomis. Konkrečiau kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar Direktyvos 2009/28, galiojusios pagalbos schemos įgyvendinimo ir sutarties tarp *Tiberis* ir GSE sudarymo metu, 3 straipsnis ir Direktyvos 2018/2001, kuria nuo 2021 m. liepos 1 d. pakeista Direktyva 2009/28, 4 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama į šią pagalbos schemą įtraukta neigiamos paskatos sistema.

64. Šis klausimas, mano nuomone, iš tikrųjų apima du probleminius aspektus, kurie gali būti apibūdinti taip, kaip nurodoma toliau. Pirmasis susijęs su klausimu, ar Italijos pagalbos schemos taikymo tvarka, pirmiausia neigiamos paskatos sistema, neprieštarauja pirmiau minėtoms šių dviejų direktyvų nuostatoms, nes neatrodo, kad jos būtų „pagrįstos rinka“ ir kad dėl šios koregavimo sistemos kai kurie gavėjai galėtų atsisakyti paskatos, o tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, prieštarautų tikslams, kurių siekiama šiomis direktyvomis. Antrasis susijęs su galimos diskriminacijos buvimu dėl to, kad valstybės pagalbos teikimo tvarka nėra vienoda visiems atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamintojams, nes koregavimo sistema taikoma tik tiems šios energijos gamintojams, kurie įtraukti į registrą [34].

1. Pirminės pastabos

65. Pirma, primintina, kad pagal 2016 m. birželio 23 d. dekretu nustatytą pagalbos schemą buvo numatytos trys skirtingos pagalbos teikimo tvarkos, pagrįstos atskiromis paskatos sistemomis, kurios buvo nustatytos atsižvelgiant į atitinkamos elektrinės gamybos pajėgumą. Konkrečiau kalbant, šios trys pagalbos teikimo tvarkos buvo tokios:

– pirmoji pagalbos teikimo tvarka buvo grindžiama dalyvavimu konkurso procedūrose; jose laimėtojai buvo nustatomi vadovaujantis mažiausios kainos kriterijumi ir jose galėjo dalyvauti *dideli* įrenginiai, kurių gamybos pajėgumas viršija 5 MW. Pagalba gavėjams buvo išmokama tik tuo atveju, jei valandinė kaina pagal zoną buvo mažesnė nei paskatos tarifas, siekiant padengti skirtumą tarp abiejų kainų. Be to, dideliems įrenginiams taikomas paskatos tarifas buvo mažesnis nei taikomas mažiems ar vidutiniams įrenginiams;

[34] Žr. šios išvados 32 ir 33 punktus.

– antroji pagalbos teikimo tvarka (kuria pasinaudojo *Tiberis*) buvo taikoma *vidutinio* dydžio įrenginiams, kurių gamybos pajėgumas – nuo 1 iki 5 MW, jie turėjo būti įtraukti į registrą. Ši sistema buvo pagrįsta tarifu, proporcingu projekto, įmonės pateikto priminės sutarties su GSE pasirašymo momentu, sąnaudoms, taip pagalbos gavėjui užtikrinant pastovias bendras pajamas, gaunamas už pagamintą energiją, leidžiančias atlyginti už investicijas statant elektrinę. Konkrečiau kalbant, pagal šią sistemą pagalba buvo teikiama, kai valandinė kaina pagal zoną buvo mažesnė nei dekretu nustatytas tarifas, siekiant kompensuoti skirtumą tarp abiejų kainų. Vis dėlto, jei rinkos kaina buvo didesnė nei nustatytas tarifas, atitinkama įmonė turėjo sumokėti GSE šį skirtumą atitinkančią sumą, taikant neigiamos paskatos sistemą;

– trečioji pagalbos teikimo tvarka buvo taikoma tik *mažiems* įrenginiams, kurių gamybos pajėgumas mažesnis nei 1 MW, ir pagal ją buvo teikiama tiesioginė pagalba.

66. Taip pat reikia patikslinti, kad tokia veiklos vykdytoja kaip *Tiberis* nuo pat pradžių laisvai galėjo nesudaryti sutarties su GSE, taigi atsisakyti laikytis savo gamybos pajėgumą atitinkančios pagalbos teikimo tvarkos. Be to, ši bendrovė turėjo galimybę, jei būtų sudariusi sutartį su GSE, bet kuriuo metu šią sutartį nutraukti ir pasitraukti iš paskatos sistemos, kuria iki tol naudojosi, kad galėtų pagamintą energiją laisvai parduoti rinkoje, rizikuodama susidurti su svyravimais rinkoje.

67. Antra, pažymėtina, kad, kiek tai susiję su abiejų direktyvų, nurodytų nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, taikymo sritimi *ratione materiae*, neginčijama, jog pagalba, kuria pagal 2016 m. birželio 23 d. dekretą naudojosi *Tiberis*, patenka į sąvoką „pagalbos schema“, vienodai apibrėžtą Direktyvos 2009/28 2 straipsnio k punkte ir Direktyvos 2018/2001 2 straipsnio 5 punkte. Šiuo klausimu pabrėžtina, kad, nors pagal abi šias direktyvas valstybėms narėms leidžiama įdiegti valstybės pagalbos schemas, skirtas atsinaujinančiųjų išteklių energijai, vis dėlto tokiam pasirinkimui taikoma sąlyga, kad šios schemos būtų suderinamos su valstybės pagalbą reglamentuojančiomis taisyklėmis. Iš tikrųjų šis reikalavimas aiškiai kyla tiek iš Direktyvos 2009/28 3 straipsnio, tiek iš Direktyvos 2018/2001 4 straipsnio, kuriuose nurodyta, kad šios nuostatos taikomos nepažeidžiant Komisijai pagal SESV 108 straipsnį suteiktos išimtinės kompetencijos [35].

68. Trečia, dėl šių dviejų direktyvų taikymo srities *ratione temporis* reikia konstatuoti, kad, kai buvo priimtas 2016 m. birželio 23 d. dekretas ir kai *Tiberis* sudarė sutartį su GSE pagal šiame dekrete nurodytą pagalbos schemą, buvo taikomos vien Direktyvos 2009/28 nuostatos, o Direktyva 2018/2001 įsigaliojo tik nuo 2021 m. liepos 1 d., todėl aptariama pagalbos schema gali būti vertinama pagal pastarąją direktyvą tik nuo šios datos, atsižvelgiant į šios išvados 77–79 punktuose išdėstytas pastabas.

2. Dėl neigiamos paskatos sistemos suderinamumo su Direktyva 2009/28

69. Pirmiausia primintina, kad Direktyvos 2009/28 3 straipsnio 1 dalyje iš esmės nustatyta, kad kiekviena valstybė narė užtikrina, jog bendro galutinio energijos suvartojimo dalis, kurią sudaro atsinaujinančiųjų išteklių energija, 2020 m. pasiektų bent bendrą jos nacionalinį planinį rodiklį, patikslintą šioje direktyvoje, o šio straipsnio 2 dalyje – kad valstybės narės nustato veiksmingas priemones, kad užtikrintų, jog atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis būtų lygi arba viršytų dalį,

[35] Žr. Direktyvos 2009/28 3 straipsnio 3 dalį ir Direktyvos 2018/2001 4 straipsnio 9 dalį, taip pat pastarosios direktyvos 18 konstatuojamąją dalį.

nustatytą šioje direktyvoje nurodytoje indikatyvioje trajektorijoje. Be to, šio straipsnio 3 dalyje patikslinama, kad siekdamos įvykdyti šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytus planinius rodiklius valstybės narės „gali“, be kita ko, taikyti pagalbos schemas.

70. Reikia konstatuoti, kad iš pačios Direktyvos 2009/28 3 straipsnio formuluotės matyti, jog valstybėms narėms nekyla nei pareiga nustatyti valstybės pagalbos schemas skatinant atsinaujinančiųjų išteklių energiją, nes tokių schemų nustatymas yra tik galimybė, nei *a fortiori* nurodymai, kaip šios valstybės turi parengti galimas pagalbos schemas. Taigi valstybės narės turi diskreciją nustatyti, kokių priemonių imtis, kad būtų pasiekti privalomi nacionaliniai tikslai, susiję su atsinaujinančiųjų išteklių energija [36], su sąlyga, kad laikomasi Sąjungos taisyklių, reglamentuojančių valstybės pagalbą [37].

71. Pažymėtina, kad bet kuriuo atveju, remiantis nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktais duomenimis, nėra jokio pagrindo manyti, kad koregavimo sistema tikrai kelia pavojų investicijoms į atsinaujinančiųjų išteklių energijos sektorių, taigi kyla abejonių dėl jos atitikties Direktyva 2009/28 siekiamiems tikslams [38].

72. Tuo remiantis daryta išvada, kad pagal Direktyvą 2009/28, įskaitant jos 3 straipsnį, nedraudžiama tokia koregavimo sistema kaip aptariama pagrindinėje byloje.

3. Dėl neigiamos paskatos sistemos suderinamumo su Direktyva 2018/2001

73. Pirmiausia pažymėtina, kad nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl neigiamos paskatos sistemos suderinamumo su Direktyvos 2018/2001 4 straipsniu, dar reikia nustatyti, ar ši nuostata taikytina tokiai valstybės pagalbos schemai kaip aptariama pagrindinėje byloje, kuri šios direktyvos įsigaliojimo dieną jau buvo nustatyta, o gal veikiau reikėtų išnagrinėti šio sistemos suderinamumą su šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalimi, kuria, net jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs jos aiškiai nenurodo, siekiama užtikrinti teisėtus pagalbos gavėjų lūkesčius pagal anksčiau galiojusias schemas.

74. Šiuo klausimu primintina, kad iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, jog nauja teisės norma iš principo taikoma nuo akto, kuriame ji įtvirtinta, įsigaliojimo ir, nors teisės norma netaikoma galiojant ankstesnei normai atsiradusioms ir galutinai susidariusioms teisinėms situacijoms, ji taikoma būsimoms situacijų, susidariusių galiojant ankstesnei normai, pasekmėms ir naujoms teisinėms situacijoms. Laikantis teisės aktų negaliojimo atgaline data principo, kitaip yra tik tuo atveju, jei nauja teisės norma priimama kartu su specialiomis nuostatomis, kurios konkrečiai nustato jos taikymo laiko atžvilgiu sąlygas [39].

[36] Šiuo klausimu pažymėtina, kad remiantis duomenimis, kuriuos savo rašytinėse pastabose pateikė Komisija ir kurių *Tiberis* neginčijo, Italijos Respublika viršijo atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo privalomus planinius rodiklius, kuriuos ji turėjo pasiekti pagal šią direktyvą. Taigi remiantis vien faktinėmis aplinkybėmis negalima teigti, kad Italijos pagalbos atsinaujinančiųjų išteklių energijai schema trukdė šiai valstybei narei siekti savo tikslo.

[37] Šiuo klausimu žr. 2024 m. birželio 27 d. Sprendimą *Gestore dei Servizi Energetici* (C-148/23, EU:C:2024:555, 38 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[38] Žr. argumentus, išdėstytus šios išvados 83–87 punktuose, kurie *mutatis nutandis* taikomi, kiek tai susiję su Direktyva 2009/28.

[39] Šiuo klausimu žr. 2022 m. birželio 22 d. Sprendimą *Volvo ir DAF Trucks* (C-267/20, EU:C:2022:494, 32 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

75. Konkrečiau kalbant, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad, kitaip nei procesinės normos, kurios paprastai laikomos taikytinomis jų įsigaliojimo dieną, siekiant užtikrinti teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų paisymą, materialinės Sąjungos teisės normos turi būti aiškinamos taip, kad jos taikomos iki jų įsigaliojimo susiklosčiusioms situacijoms, tik jeigu iš jų teksto, tikslų ar bendros struktūros akivaizdžiai matyti, kad turi būti pripažintas toks jų poveikis [40].

76. Kiek tai susiję būtent su direktyvomis, pažymėtina, kad paprastai teisinės situacijos, susiklosčiusios pasibaigus direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui, gali būti priskirtos direktyvos *ratione temporis* taikymo sričiai. Tai *a fortiori* taikytina teisinėms situacijoms, susiklosčiusioms galiojant ankstesnei normai, kurios ir toliau daro poveikį po nacionalinės teisės aktų, priimtų direktyvai perkelti, įsigaliojimo pasibaigus jos perkėlimo terminui [41].

77. Vis dėlto, nors nagrinėjamu atveju Direktyvos 2018/2001 4 straipsnyje nurodyta, kad valstybės narės *gali* nustatyti pagalbos schemas atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamybos tikslams pasiekti, šioje direktyvoje nepatikslinama, ar ši nuostata skirta tik naujoms pagalbos schemoms, nustatytoms po šios direktyvos perkėlimo, ar jos taikymo sritis apima ir esamas pagalbos schemas, kurios buvo nustatytos iki šios datos [42]. Be to, pažymėtina, kad šis straipsnis, kaip nuostata, kurioje nurodyti pagalbos atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybai suteikimo kriterijai, yra materialinė taisyklė, todėl teoriškai ši nuostata, atsižvelgiant į šios išvados 75 ir 76 punktuose nurodytą jurisprudenciją, gali būti taikoma esamoms pagalbos schemoms tik tiek, kiek tai susiję su jų poveikiu pasibaigus jos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui.

78. Taip pat pažymėtina, kad Direktyvos 2018/2001 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog, nedarant poveikio būtiniems pakeitimams siekiant laikytis SESV 107 ir 108 straipsnių, valstybės narės užtikrina, kad atsinaujinančių išteklių energijos projektams suteiktos pagalbos lygis ir sąlygos nebūtų keičiami taip, kad būtų daromas neigiamas poveikis ja suteiktoms teisėms ir pakenkta projektų, kuriems jau taikoma pagalba, ekonominiam perspektyvumui. Šio straipsnio 2 dalyje patikslinama, kad valstybės narės gali pritaikyti pagalbos lygį pagal objektyvius kriterijus su sąlyga, kad tokie kriterijai nustatyti pirminiame pagalbos schemos projekte.

79. Tai reiškia, kad, nors valstybės narės neprivalo peržiūrėti esamos pagalbos schemų, kad šios atitiktų Direktyvos 2018/2001 4 straipsnį, kadangi šiuo klausimu šioje direktyvoje nieko nenurodyta, jos gali daryti tokius pakeitimus, tačiau su sąlyga, kad jie atitiks ne tik taisykles, susijusias su valstybės pagalba, bet ir šios direktyvos 6 straipsnį, pagal kurį draudžiama peržiūrėti pagalbos, suteiktos projektams, jau gaunantiems pagalbą, schemą taip, kad tai neigiamai paveiktų suteiktas teises ir pakenktų šių projektų ekonominiam perspektyvumui [43].

80. Tai patikslinęs toliau papildomai išnagrinėsiu neigiamos paskatos sistemos suderinamumą su Direktyvos 2018/2001 4 straipsniu, darydamas prielaidą, kad ši nuostata taikoma, kaip, atrodo, teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

[40] Šiuo klausimu žr. 2022 m. birželio 22 d. Sprendimą *Volvo ir DAF Trucks* (C-267/20, EU:C:2022:494, 31 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[41] Šiuo klausimu žr. 2022 m. birželio 22 d. Sprendimą *Volvo ir DAF Trucks* (C-267/20, EU:C:2022:494, 33 ir 34 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

[42] Šiuo klausimu pažymėtina, kad Direktyvos 2018/2001 16–19 konstatuojamosiose dalyse nėra jokios nuorodos į laikiną šios direktyvos 4 straipsnio taikymo sritį.

[43] Tokį aiškinimą patvirtina ir 2022 m. gairių 466 konstatuojamoji dalis, kurioje nurodyta, kad Komisija jas taikys vertindama naujos pagalbos, apie kurią jai bus pranešta po šių gairių įsigaliojimo, suderinamumą. O šių gairių 468 konstatuojamojoje dalyje nurodyta tik paprasta galimybė valstybėms narėms prireikus pakeisti esamas pagalbos schemas, kad jos atitiktų 2022 m. gaires, tačiau tai nėra privaloma.

81. Kaip Direktyvos 2009/28 3 straipsnyje, taip ir Direktyvos 2018/2001 4 straipsnyje nurodyta galimybė valstybėms narėms nustatyti pagalbos schemas atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamybos tikslams pasiekti. Vis dėlto, kitaip nei Direktyvos 2009/28 3 straipsnyje, Direktyvos 2018/2001 4 straipsnyje valstybėms narėms nustatytos griežtesnės taisyklės rengiant valstybės pagalbos atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybai schemas [44].

82. Kaip nurodyta šios išvados 29–31 punktuose, iš nutarties dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą motyvų matyti, kad šį prašymą pateikusiam teismui pirmiausia kyla klausimas, ar pagal koregavimo sistemą numatytos paskatos, kurios pagal Direktyvos 2018/2001 4 straipsnį turi būti „*rinka pagrįst[os] ir į rinką reaguojanč[ios]*“.

83. Pažymėtina, kad iš pirmo žvilgsnio, neatsižvelgiant į tai, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išsamiai paaiškino, kaip veikia pagrindinėje byloje aptariama koregavimo sistema, Teisingumo Teismas neturi visų būtinų duomenų, kad galėtų atlikti išsamų šios sistemos vertinimą, kurį atlikti bet kuriuo atveju kompetentingas tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

84. Taip pat pažymėtina, kad nors Direktyvos 2018/2001 4 straipsnyje iš tiesų nustatytas ryšys tarp valstybių narių įtvirtintų pagalbos schemų ir realių rinkos sąlygų, nes suteikiamos pagalbos suma iš esmės turi būti nustatyta atsižvelgiant į *rinkoje vyraujančias* sąlygas, vis dėlto šioje direktyvoje aiškiai pripažįstama, kad įvairių gamintojų pajėgumas reaguoti į rinkos signalus skiriasi ir priklauso nuo jų dydžio [45]. Taigi valstybės narės gali ne tik pasirinkti įvairias pagalbos rūšis ir jos teikimo tvarką, bet ir nustatyti, kad konkurso procedūros būtų taikomos tik konkrečioms technologijoms, kai tai reikalinga siekiant išvengti neoptimalių rezultatų integravimo į sistemą apribojimų ir sąnaudų, poreikio užtikrinti energijos rūšių derinio diversifikaciją ir ilgalaikio technologijų potencialo atžvilgiu [46]. Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad valstybės narės, rengdamos savo pagalbos schemas, turi atsižvelgti ne tik į rinkos aplinkybes ir joje vykstančius pokyčius, bet ir kitus tikslus, išvardytus Direktyvoje 2018/2001, įskaitant jos 4 straipsnį, tam, kad, be kita ko, būtų išvengta iškraipymo elektros energijos rinkose, užtikrinta optimali atsinaujinančiųjų išteklių energijos integracija į elektros energijos rinką ir garantuotas tinklų stabilumas.

85. Iš nutarties dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą motyvų matyti, kad šį prašymą pateikusiam teismui taip pat kyla klausimas dėl galimos diskriminacijos, susijusios su tuo, kad dėl įrenginių, kurių pajėgumas viršija 5 MW ir kurių savininkai parduoda pagamintą elektros energiją laisvoje rinkoje, galima teikti pagalbą netaikant koregavimo sistemos, o gamintojai, kurie, kaip ir *Tiberis*, yra įtraukti į registrą ir kurių įrenginio pajėgumas – nuo 1 iki 5 MW, tokios pasirinkimo galimybės neturi.

86. Šiuo klausimu primintina, kad pagal bendrą nediskriminavimo principą reikalaujama, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai, o skirtingos situacijos – vienodai [47].

[44] Konkrečiau kalbant, viena vertus, minėto 4 straipsnio 3 dalyje patikslinama, kad pagalbos schemos iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintai elektros energijai kuriamos taip, kad šios rūšies energija būtų kuo labiau integruojama į elektros energijos rinką ir kad atsinaujinančiosios energijos gamintojai reaguotų į rinkos kainos signalus ir gautų iš rinkos kuo didesnes pajamas. Kita vertus, minėto straipsnio 4 dalyje patikslinama, jog valstybės narės užtikrina, kad parama atsinaujinančiųjų išteklių energijai būtų skiriama atvirai, skaidriai, konkurencingai, be diskriminacijos ir ekonomiškai efektyviai. Be to, šiose nuostatose bei minėto straipsnio 5 ir 6 dalyse pateikta tam tikrų paaiškinimų ir nustatytos galimos išimtys.

[45] Žr. Direktyvos 2018/2001 16 konstatuojamąją dalį.

[46] Žr., be kita ko, Direktyvos 2018/2001 4 straipsnio 4 ir 5 dalis, taip pat šios direktyvos 19 konstatuojamąją dalį.

[47] Žr. 2005 m. balandžio 14 d. Sprendimą *AEM ir AEM Torino* (C-128/03 ir C-129/03, EU:C:2005:224, 58 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

87. Vis dėlto, kaip minėta šios išvados 54 punkte, Italijos pagalbos schemoje, nustatytoje 2016 m. birželio 23 d. dekretu, buvo numatytos trys skirtingos pagalbos teikimo tvarkos atsižvelgiant į (maksimalų) atitinkamo įrenginio pajėgumą, pagrįstos skirtingais požymiais ir skirtingomis paskatos sistemomis [48]. Tai reiškia, kad skirtingas požiūris į įvairius atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamintojus atsiranda būtent dėl to, kad šių gamintojų padėtis nėra panaši. Konkrečiau kalbant, dėl paskatų tarp konkurse dalyvavusių ir nedalyvavusių gamybos įrenginių skyrimo pažymėtina, kad valstybės pagalbos schema, kuria naudojosi *Tiberis*, buvo grindžiama nustatyto tarifo garantija, skirta vidutinėms įmonėms nuo energijos rinkos kainų pokyčių apsaugoti, taip leidžiant joms susigrąžinti į įrenginio statybą investuotą sumą ir užtikrinant jų investicijų ekonominį perspektyvumą [49]. O pagal dalyvavimo konkurse tvarką, kuri taikoma veiklos vykdytojams, turintiems didelius (gamybos) įrenginius, jokia pagalba nebuvo užtikrinta, nes jų atlygis iš esmės grindžiamas pajamomis iš pardavimo laisvoje rinkoje [50].

88. Be to, kaip priminta šios išvados 78 punkte, vertinant koregavimo sistemos suderinamumą su Direktyva 2018/2001, reikia atsižvelgti ir į šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalį, pagal kurią draudžiama peržiūrėti pagalbos, suteiktos atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams, schemas taip, kad tai darytų neigiamą poveikį suteiktoms teisėms ir būtų pakenkta šių projektų ekonominiam perspektyvumui. Vis dėlto, šiaip ar taip, nagrinėjamu atveju tai, kad pagrindinėje byloje aptariama koregavimo sistema buvo nuo pat pradžių numatyta nacionalinės teisės aktuose, reiškia, kad ji negali būti laikoma prieštaraujančia, be kita ko, šio straipsnio 1 daliai.

89. Atsižvelgiant į atliktą analizę nėra jokio pagrindo manyti, kad šioje byloje aptariama sistema neatitinka minėtų Direktyvos 2018/2001 nuostatų.

V. Išvada

90. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba, Italija) pateiktą prejudicinį klausimą:

SESV 107 ir 108 straipsniai

turi būti aiškinami taip, kad

pagal juos nacionaliniam teismui draudžiama vertinti, ar į esamą pagalbos schemą, anksčiau patvirtintą Europos Komisijos, įtraukta neigiamos paskatos sistema suderinama su 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją, iš dalies keičiančios bei vėliau panaikinančios [d]irektyvas 2001/77/EB ir 2003/30/EB, 3 straipsniu ir 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją 4 straipsniu tuo atveju, jei ši sistema neatskiriamai susijusi su pagalbos schema, nes yra būtina šios schemos tikslui pasiekti arba jai veikti.

[48] Beje, paskatos sistemų skyrimas atsižvelgiant į įrenginio pajėgumą aiškiai numatytas ir sprendime dėl patvirtinimo, ir 2014–2020 m. gairių 3.3.2.1 skirsnyje.

[49] Kaip minėta šios išvados 65 punkte, skatinimo sistema pagal „įtraukimo į registrą“ sistemą, kuria pasinaudojo *Tiberis*, siekiama apsaugoti investicijų saugumą, užtikrinant skatinamąjį tarifą, proporcingą paramos pareiškėjo pateikto projekto sąnaudoms.

[50] Kaip patikslinta šios išvados 65 punkte, atitinkama pagalba stambiems gamintojams buvo teikiama tik tuo atveju, jei valandinė kaina pagal zoną buvo mažesnė nei dekretu nustatytas tarifas, siekiant kompensuoti skirtumą tarp abiejų kainų. Be to, skatinamasis tarifas buvo mažesnis negu į registrą įtrauktiems veiklos vykdytojams taikomas skatinamasis tarifas.